

ELS CRISTIANS DE L'EST DESPRÉS DEL COMUNISME

LES ESGLÉSIES A ROMANIA

País llatí marcat per la tradició eslava, Romania comparteix amb Polònia -país eslau amb hàbit llatí- els índexs de pràctica religiosa més alts d'Europa. La gran diversitat que caracteritza les Esglésies a Romania, i especialment a Transsilvània, prové en part de l'origen ètnic dels seus habitants: si els ortodoxos o catòlics (dels dos ritus) són generalment d'origen romanès, els reformats, luterans, i molts catòlics llatins són d'ascendència hongaresa i viuen majoritàriament a Transsilvània.

La situació de l'**Església ortodoxa romanesa**, àmpliament majoritària (d'una població de 22 milions, més de 19 es declaren ortodoxos, és a dir, el 85% de la població) es pot comparar, per la seva vitalitat, amb la situació de l'Església catòlica polonesa, encara que no tingués el mateix paper davant del poder comunista. Autocèfala des de 1885, patriarcal des de 1925, l'Església ortodoxa romanesa inclou, des d'una reforma de 2005 (que va separar Transsilvània en dues metròpolis diferents, Cluj i Sibiu) 38 diòcesis (de les quals 9 a l'estranger) dividides en 9 metròpolis (3 a l'estranger, inclosa la metròpoli autònoma de Bessaràbie) i 15.000 parròquies ateses pel mateix nombre de preveres. La construcció d'una gran catedral dedicada ala "Salvació de la Nació romanesa" al centre de Bucarest, inaugurada el 25 de novembre de 2018 amb la presència del patriarca Bartomeu, apareix com el símbol de la renovació de l'Església romanesa, com altres catedrals ortodoxes construïdes a l'Europa central i oriental.

El novembre de 2007, el Sant Sínode de l'Església ortodoxa romanesa va adoptar un nou estatut eclesial caracteritzat per una conciliaritat de les institucions especialment notable: assemblees episcopals freqüents (el Sant Sínode, màxima autoritat per a totes les qüestions eclesials, dogmàtiques i canòniques, reuneix dues vegades a l'any els seixanta bisbes ortodoxos romanesos); descentralització real (les metròpolis del país gaudeixen d'una gran autonomia); participació efectiva dels laics en molts òrgans deliberatius, especialment dins de l'Assemblea Nacional Eclesial (un òrgan deliberatiu per a totes les qüestions administratives i econòmiques format per tres representants de cada diòcesi, un clergue i dos laics electes), i també per a l'elecció dels bisbes.

En curar les ferides d'un país traumatitzat pels quaranta-quatre anys de domini comunista, l'Església ortodoxa romanesa ha guanyat un cert prestigi entre la població mitjançant el desenvolupament d'una diaconia eficaç: cooperant amb les institucions públiques o creant les seves pròpies estructures socials (hospicis, dispensaris, centres familiars). A més, una forta presència monàstica, fins i tot en època comunista, ha permès la supervivència de l'Església: actualment hi ha més

de 600 monestirs amb prop de 9.000 monjos i monges. La influència de l'Església en la societat també ha augmentat gràcies al nivell relativament alt de formació del clergat ortodox, a causa de l'existència al país de 37 seminaris (incloent-hi el de Bucarest instal·lat en uns nous edificis des de l'any 2000), 11 facultats de teologia ortodoxa, el manteniment, fins i tot durant l'època comunista, dels estudis teològics (il·lustrat especialment per l'obra del pare Dumitru Stăniloae, 1903-1993) i la tradició dels estudis a l'estranger com ho demostra el currículum de l'actual patriarca. Finalment, l'octubre de 2007, l'Església ortodoxa romanesa va adquirir un important centre de comunicació que comprenia una xarxa de ràdio, una televisió (Trinitas), un diari, un setmanari i un mensual.

Enfortida per aquests punts forts, l'Església ortodoxa romanesa s'enfronta a desafiaments formidables. Repte de la memòria, en primer lloc: com les altres Esglésies de l'Europa de l'Est, ha de curar les ferides heretades de la dictadura, sense eludir, en particular, la qüestió que planteja l'actitud d'alguns dels seus membres: perquè si molts d'ells van patir el martiri, d'altres pagaven la pervivència de les institucions eclesials al preu d'una lleialtat política que alguns consideraven excessiva. Aquesta qüestió també està parcialment lligada a les relacions amb l'Església grecocatólica romanesa, prohibida i després delmada pel règim comunista, i amb la qual queda per trobar un "modus vivendi".

El repte del present, també: l'organització de l'ortodòxia a Moldàvia, i sobretot d'una gran diàspora, augmentada per la recent emigració econòmica, que ha portat el patriarcat a crear nombroses diòcesis a l'estranger, unes estructures tan necessàries com insuficients per resoldre els considerables problemes humans i espirituals que planteja aquest nou fenomen: una metròpoli d'Alemanya i Europa Central i del Nord amb dues diòcesis, creada el 1994; una metròpoli d'Europa occidental i meridional amb tres diòcesis, creada l'any 1997; una arxidiòcesi per al continent americà (a la qual cal afegir l'arxidiòcesi "fora de les fronteres" creada el 1934 i adscrita a l'*Orthodox Church in America* abans d'integrar el patriarcat romanès el 2008); una diòcesi a Austràlia i Nova Zelanda; una diòcesi a Sèrbia; una altra a Hongria.

Repte de futur, finalment, perquè l'occidentalització actual corre el risc de plantejar aviat als cristians romanesos les mateixes preguntes es fan els seus germans d'Occident. El fracàs del referèndum del 2018 que tenia com a objectiu modificar la Constitució per evitar els matrimonis entre persones del mateix sexe, malgrat la forta mobilització a favor del patriarcat romanès, es podria interpretar com un signe de l'afebliment de la influència de l'Església ortodoxa al país.

L'Església grecocatólica romanesa, nascuda a finals del segle XVIII, integrada per força a l'Església ortodoxa l'1 de desembre 1948, va poder recuperar una existència legal el 31 de desembre de 1989. Però des de 1948 la situació confessional i sociològica ha canviat profundament, sobretot al nord del país, i el

nombre de fidels grecocatòlics romanesos ha disminuït, havent decidit moltes comunitats seguir sent ortodoxes: d'aproximadament 1,5 milions l'any 1948, avui no serien més de 200.000, és a dir, menys de l'1% de la població. Composta per una arxidiòcesi (de Fâgâras i Alba Iulia) i cinc diòcesis (de Lugoj, Oradea, Cluj-Gherla, Maramures, i també, des del 2014, la de Sant Basili a Bucarest; també hi ha una diòcesi als Estats Units) amb 760 preveres diocesans i 300 seminaristes, que va ser presidida pel cardenal Alexandru Todea fins al 1994, i des de llavors per Mons. Lucian Muresan, que porta el títol d'arquebisbe major de Fâgâras i Alba Iulia dels romanesos, amb seu a Blaj. En efecte, l'any 2005 la Santa Seu va canviar l'estatus d'aquesta Església que, de metròpoli, es va convertir en una Església arxiepiscopal major, com l'Església grecocatòlica d'Ucraïna (i també l'Església siromalabar a l'Índia i l'Església siromalankar a Kerala). La qüestió de la restitució de les esglésies ha provocat greus tensions amb l'Església ortodoxa.

Romania té també una gran minoria **catòlica llatina**. Amb aproximadament un milió de fidels, és la minoria catòlica llatina més gran d'un país ortodox (igual que a Polònia l'Església ortodoxa polonesa és la minoria ortodoxa més gran d'un país catòlic). Aquesta està, tanmateix, força dispersa, entre fidels de parla hongaresa (diòcesis d'Alba Iulia, Oradea i Satu Mare), romanesa (diòcesis de Bucarest i Iasi) i alemanya (diòcesi de Timisoara). L'any 1991, la diòcesi d'Alba Iulia es va transformar en una arxidiòcesi depenent directament de la Santa Seu per fer justícia a la seva forta identitat hongaresa; es va independitzar, doncs, de la seu metropolitana de Bucarest, sense constituir tanmateix una província eclesiàstica autònoma, com demanaven els seus bisbes. L'Església catòlica llatina té dos seminaris, a Alba Iulia i a Iasi.

Finalment, Romania té una forta minoria **reformada**, d'uns 550.000 membres, de tradició hongaresa. El bisbe reformat László Tókécs va ser a més a l'origen de la revolució de 1989 en negar-se a lliurar-se a la policia de Timisoara el desembre de 1989. Oradea va acollir l'agost de 2002 la trobada europea de l'Aliança Reformada Mundial (ARM) que va ser una oportunitat per a la minoria hongaresa de Romania per manifestar la seva identitat.

També hi ha dues Esglésies **luteranes** a Romania: *l'Església evangèlica luterana de Romania* (33.000 membres, 40 comunitats) i *l'Església evangèlica de la Confessió d'Augsburg a Romania* (15.000 membres, 250 comunitats) de les quals la majoria dels fidels, d'origen alemany, han emigrat a Alemanya.

Finalment, les Esglésies lliures -baptistes, pentecostals, adventistes, evangèlics- estan creixent ràpidament, reunint més de mig milió de cristians.